

Alheimsføroyingurin

Her er nógv at fara um og nógv, sum liggur á láni, og ein hugburðsbroyting má til. Eitt reint føroyskt umhvørvi er tíanverri ikki longur ein sjálffylgja. Fyritøkur eiga at sýna samfelagsvirðing og samfelags-sinni. Ein sokallaður grønur rokniskapur eigur at verða eitt lógarkrav skrivir Johan Mortensen, royndur fiskasølumaður í sjónarmiði, nú vit fara um eitt ártúsund. Hann hevur verið við í nógvum slóðbrótandi virksemi, eitt nú var hann fyrstur at útflyta aldan laks.

Alnótin og kunningar-tæknið gera okkum føroy-ingar virknar í alheimssam-felagnum. Tað er gamaní og stuttligt at vera heimsborg-ari, men treytir og skyldur fylgja við. Vit kunnu ikki longur fara við okkara nátt-uru og tilfeingi sum okkum lystir. Vit mugu gera okkum greitt, at vit hava bert nátt-úruna til láns frá okkara børnum, og at umheimurin fylgir væl við, hvussu vit bera okkum at her heima. Vit hava somuleiðis skyldur móttvegis grannum okkara í altjóða bygðini, sum vit øll somul skjótt búgva í.

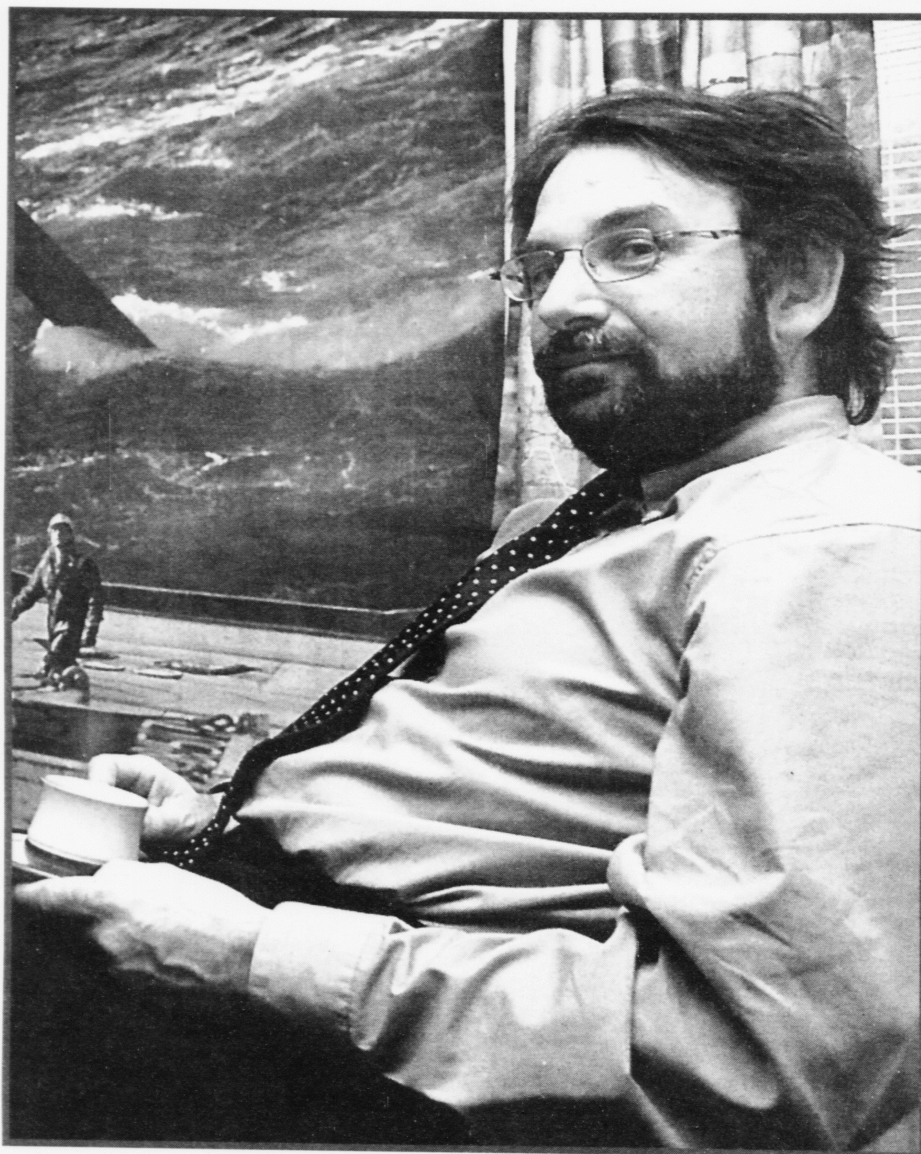
Sum kunnugt varð mikið rok, tá handilsamgongan WTO herfyri hevði fund í Seattle. Mótmælissfólkkið var yvirhøvur úr triðja heimi-num og mótmæltu tey eyð-ræning og handelsforðing-ar, sum framkomin lond verða lögð undir at fremja. Føroyar høvdu eygleiðarar við á hesum fundi og við-kemur hetta eisini okkum.

Heldur ikki skal gloym-ast, at 3 milliardir fólk, um-leið helmingurin av heims-samfelagnum, hava eina meðalinntøku uppá slakar 15 kr. og minni um dagin at liva fyrri. Hetta er ræðandi og ótrúligt, tá ein sær tað ókristiliga marglæti, sum Føroyar og Vesturheimurin yvirhøvur dusa sær í. Hetta vanbýti letur triði heimurin sær ikki lynda, við røttum.

Rokið í Seattle er byr-janin til eitt rák, sum fer um allan knóttin og eisini kem-ur hendavegin.

Tað fer at tvinga okkum at seta nógv óhugalig spurn-arteikin:

- Alivinnan, sum við sínum 700 mio. kr. er eitt kærkomið íkast til út-flutningin, noyðist meira enn nakrantíð at granska seg sjálva. Hvussu stór er dálkingin frá hesari vinnu og hvussu stórt er áriníð á okkara okosystem? Tað ganga søgur um eitt deytt Sundalag, ein køvdan Lopransfjørð, eina rotanoneitraða Suðuroyggi, eitt oyði-lagt Kirkjuvatn, eitrað-ur vatnbrunnar í Vest-manna, og soleiðis kann haldast áfram.
- Er okkara idnaðarveirða

forsvarlig? Ber yvirhøv-ur til at taka fleiri 100.000 tons av gagn-fiski úr føðiketuni uttan fylgjur? Eigur yvirhøv-ur at verða loyvt at gera mjøl burtur úr sild og makreli? Meðan onnur lond gera, hvat tey kunna fyrri at minka um hesa veiðu, tosa vit um at loyva millum heims-ins størstu skip inn á grunnar okkara. Hvussu fara vit at tackla nýggj dioxinmørk?

- Er fiskivinnan okkara burðardygg? Er veiði-trystið ov høgt í før-oyiskum sjógv? Hví tagnaði kjakið um húkin móttvegis troli? Toskurin bleiv nærum oyddur við New Foundland og La-brador. Er vit við at gera sama »bragd« í Ba-rentshavinum og við

Føroyar? Allir eru fegnir um tann ovurhonds góða prísinn á toski í löt-uni og alt gott um hann, men ein kann spyrja, um hetta er meira eitt neyð-arróp frá einum stovni, sum stendur fyrri oyðing heldur enn veruligur marknaðeftirspurningur. Fiskameingið er ogn allra føroyinga verður sagt. Alstór krøv mugu setast til okkara sölulíð og framleiðslulíð og at hesi virka optimalt.

- Hevur SEV ikki eina risastóra moralska upp-gávu at hugsa um altern-ativar orkukeldur sum td. vind, gas, alduorku ístadin fyrri arrogant at halda áfram við sera iv-ingarsamari útbýgging av vatnorkuni.
- Hvalur og villini laksur eru í focus um allan

heim. Vit tosa í álvara um at fara undir kommerciella veiðu aft-ur bæði eftir hvali og laks. Hetta er ikki skila-gott. Føroyar vilja ikki verða mentar at standa ímóti teimum sank-tiónum og handelsforð-ingum sum alheimurin vil fremja móti okkum orsakav av slíkari veiðu.

- Hvussu við aðrari dál-king? Frá húsarhaldum, súrhoyggi osfr? Komm-unur og landsstýrið verða noyðd at formu-lera ein munandi skerp-aðan umhvørvispoli-tikk, har brot á lógina fær fylgjur beinanvegin. Eisini má spyrjast, um Yvirfriðingarnevndin yvirhøvur er kompetent at sita við slíkum valdi sum hon ger. Landsstýr-ið eigur at vera evsta

vald í ivamálum.

- Útflutningsvinnan og ferdavinnan tosa um »the clean north« ódálk-að umhvørvi sum söl-u-argument. Er hetta veru-leiki? Er hald í hesum pástandum, tá ein sær td. heilsuverkið av øl-l-um fremja umfatandi dálking í Tórshavn? Hvussu man so verða státt við aðrari idnað-ardálking í Føroyum? Er yvirhøvur nakað sum helst eftirlit tá samanum kemur?
- Royking er eitt vanda-mál. Í Danmark doyggja hvørt ár 12.000 fólk av tubbaksávm. Sama tal fyrri Europa og USA eru 500.000 deyðsføll um árið. Hvat um Føroyar slóðaðu fyrri og settu innflutningsforboð fyrri tubbak yvirhøvur og

roykiforboð á øllum al-mennum støðum.

Her er nógv at fara um og nógv, sum liggur á láni, og ein hugburðsbroyting má til. Eitt reint føroyskt umhvørvi er tíanverri ikki longur ein sjálffylgja. Fyritøkur eiga at sýna samfelagsvirðing og samfelags-sinni. Ein sokallaður grønur rokniskapur eigur at verða eitt lógarkrav. Í einum grønum rokniskapi sýnir ein fyritøka td. eitt fiskavirki, hvussu hennara virkssemi á-virkar náttúruna, og hvat hon ger fyrri at minka um møgullig skaðilg árin. Í grannalondum okkara kappast fyritøkur um at hava ein so góðan grønan rokniskap sum til ber. Ein fyritøka uttan slíkan grønan rokniskap verður mett sum ivingarsom.

Vit eiga at lata upp fyrri útlandskum kapitali og brynja okkara vinnulív til altjóða samskipti. Í lötuni er útlandskur kapitalur í 17 føroyskum skipum og í um-leið 80 % av føroysku ali-vinnuni! Tað fylgja tó treytir við fremmandum kapitali og okkara náttúra og fiskameingi skal ikki ofrast á hesi konto. Vit tosa um, at okkara vinnulív eigur at kappast á jøvnum fœti við útlandskar fyritøkur. Hetta ljóðar væl, men vit eiga tó ikki at missa perspektivið: Við okkara 50.000 sálum eru vit ein av heimsins smæstu minoritetum og sera viðbrekin. Gott er at hava áreiði, men hvat megna vit móti vinnulívnum í EU td. við sínum 350 mio. íbúgv-arum?

Eg eri tó sannfurdur um, at øll skilja, hvussu álvar-samt hetta er. Vit eru signaði við einari ríkari náttúru, og við skynssemi ber til bæði at verja náttúru og tilfeingi og at skapa tær figgarligu, burðardygg karmar, sum okkara alneyðuga vinnulív torvar. Tó noyðast vit at laga okkum eftir tí serøsa altjóða rákinum sum vit td. hava gjørt við grindadrápi-num. Gera vit ikki hetta missa vit okkara trúvirði sum handilspartnari og kunnu í ringasta føri fáa heitið sum ein etnisk paria.

Hetta er ikki sentimentalt nútíðmans veruleikafart øko-fijas. Hetta er kravið frá alheiminum. Take it or leave it!

Latum okkum verja alt, sum er Føroyskt og saman evna eina Tjóð, sum vit erpnir kunnu vísa alheimi-num. Vit hava fólkkið, nátt-úruna, møguleikan og evni-ni. Vinnulívið og umhvør-visbólkar mugu taka lógva-tak saman, komandi ættar-liðum at gagni.

Góða nýggja fagra öld.

Johan Mortensen